

ZČU a 35 let svobody. Jaké hodnoty je třeba stále připomínat?

16.11.2024 - Andrea Čandová | Západočeská univerzita v Plzni

Původně se studenti v Praze sešli, aby si připomněli studentský protest, který byl krvavě potlačen o 50 let dříve - ten proti nacistické okupaci z roku 1939.

Během několika hodin se však 17. listopad 1989 proměnil v zásadní demonstraci proti nesvobodnému režimu a stal se počátkem sametové revoluce. Sociální média, internet ani svobodný tisk a rozhlas tehdy lidé neměli, informace o této výjimečné události, která vedla k pádu nesvobodného režimu se po celém Československu šířila s odstupem dní. Na Pedagogické fakultě v Plzni byl tehdy studentem prvního ročníku současný rektor ZČU Miroslav Lávička.

Jak na rok 1989 dnes vzpomínáte? A věděl byste ještě, kdy a jak doputovala informace o pražských událostech do Plzně?

Když jsem na podzim 1989 s určitou dávkou nervozity nastupoval do prvního ročníku vysoké školy, čekal jsem, že se můj svět teď bude točit kolem přednášek, seminářů, nových přátel a pochopitelně, že si budu užívat studentského života. Ale už po pár týdnech se ukázalo, že můj první semestr bude zcela jiný, než jsem si představoval. Bylo to velmi zvláštní - všichni jsme cítili, že se něco děje, ale nikdo zpočátku nevěděl co přesně. V Plzni se první významnější známky aktivity objevily, tuším, 18. listopadu, pro mě vše začalo ale až v pondělí 20. listopadu. Ten den, a zvláště následující týdny, změnily celý můj pohled na život a svět kolem.

Co se tedy to následující pondělí začalo dít v Plzni?

S obdivem jsme vzhlíželi ke kolegům, kteří se postavili do čela studentských protestů. Uznávali jsme je, že se nebojí a vědí, co mají dělat. Já bych tenkrát takovou odvahu určitě neměl. Postupně se organizovaly různé demonstrace, šířily se zprávy a další lidé se začali přidávat. V Plzni bylo přirozeným centrem náměstí Republiky a bylo pro nás naprosto zásadní, když se připojili škodováci, to jsme všichni vnímali jako zlomové, tedy že už za nimi nestojí ani dělníci. A najednou to nebylo jen o studentech nebo o Praze, ale o celé zemi. Přes všechny obavy a nejistoty to rozhodně bylo elektrizující období. Zkoušky a studijní povinnosti šly stranou, na ty nebylo pomyšlení, vysoké školy byly ve stávce. Dnes skoro až úsměvně působí třeba náš „souboj“ s představiteli tehdejší moci při vylepování plakátů - co studenti vylepili, milicionáři strhli, no a my jsme to zase vylepili zpátky. Naopak jsme odstraňovali jejich plakáty s provokacemi a pomluvami.

Kdy jste Vy sám začal věřit, že se vše opravdu podaří?

Takovou neoficiální hymnou pro nás v té době byla píseň Pravda vítází od rockové kapely Tublatanka, která sice vyšla už v roce 1988, ale najednou nabyla zcela nového významu. Víra ve vítězství pravdy však rostla postupně. Prvním silnějším momentem pro mě asi bylo, když se 25. listopadu vrátil z exilu Jaroslav Hutka, to byl pro mě takový symbolický okamžik. Dále pak, když poslanci Federálního shromáždění, což byl tehdejší československý parlament, vyškrtli z ústavy vedoucí úlohu komunistické strany. A definitivně jsem ve vítězství uvěřil, když byl 30. prosince Václav Havel zvolen československým prezidentem. Vzpomínám si, jak jsme si pobaveně užívali, jak ho jednomyslně volí i komunističtí poslanci, kteří mu ještě před pár dny nemohli přijít na jméno. Bylo to neuvěřitelné období a v podstatě strašně rychlé - během pár týdnů se svět, který jsem do té doby znal, úplně změnil. Díky bohu.

Dnešní generace studujících se o 17. listopadu 1989 učila jen v dějepisu nebo moderních dějinách. Někteří se k této látce možná ani nedostali. Tak co byste vzkázal dnešním studentkám a studentům,

proč je důležité si jej i po 35 letech připomínat?

Říká se, že kdo nezná svou historii, je odsouzen ji opakovat. A já bych byl velmi nerad, kdybychom v naší zemi museli někdy v budoucnu znovu bojovat za odstranění totalitního režimu, tak jako v roce 1989. Svoboda, demokracie a lidská práva nejsou samozřejmostí, ale hodnotami, o které je třeba stále pečovat a chránit je. Stačí se jen podívat do některých zemí, ať už geograficky blízkých nebo vzdálenějších, u kterých by nás ještě nedávno ani nenapadlo, kam se posunou a jaké názory od jejich představitelů uslyšíme. Bohužel i u nás dnes čím dál častěji zaznívají podobné názory. Studenti a studentky tehdy bojovali za práva a hodnoty, které dnes považujeme za dané. Připomínejme si proto 17. listopad 1989 nejen jako symbol vítězství nad totalitou, ale také jako důkaz, že pokud se lidé spojí pro společnou věc a postaví se proti útlaku, mohou dosáhnout skutečné změny.

Jiří Kohout, prorektor pro koncepci vzdělávání a studijní záležitosti

Pro mě to znamená nový začátek a start nové lepší svobodné éry. Pro dnešní studenty to je relevantní jednak z toho pohledu, že svoboda není samozřejmá, jednak proto, že by měli chápat, že v porovnání se zahraničím velmi silná pozice studentů na univerzitách (v senátech apod.) není samozřejmá, ale má původ právě v zásadní roli tehdejších studentů za sametové revoluce. Pokud jde o osobní vzpomínku, tak mi bylo 4,5 roku a jediné, co si velmi matně pamatuji je, že pořád v televizi přerušovali pohádky, co mě zajímaly, nějakými otravnými zprávami.

Jiří Hammerbauer, prorektor pro tvůrčí činnost a doktorské studium

V roce 1989 jsem v září nastoupil jako absolvent VŠ na povinnou vojenskou službu. V době začátku listopadových událostí nebyly mezi vojáky základní vojenské služby žádné informace, bylo na ně v podstatě embargo, posléze byly omezeny i vycházky. Za kasárenskou zeď jsme se dostávali pouze jako strážní hlídky a obcházelí jsme pouze vnější zdi kasáren. Rozkaz většinou zněl: „*Všechny letáky a plakáty, zejména Občanského Fóra, s informací o dění v Praze a ve společnosti, důsledně odstranit ze zdí a plotů kasáren!*“ To jsme tedy bez výhrady plnili, ale svědomitě a pečlivě jsme je umísťovali hned na protější plot zahrádek.

Po roce 1989 to byla najednou nejen svoboda pohybu bez hraničních kontrol a omezení například v podobě udělení výjezdní doložky, ale i v rozvoji podnikání, ve vyjadřování názorů a v mnoha dalších ohledech a také bez kádrových posudků. Pro generaci dnešních studujících je dnes již těžko představitelná doba před rokem 1989. Díky listopadu 1989 mají možnost studovat jazyky, cestovat, studovat v zahraničí, mají přístup téměř k libovolným informacím a svůj osobní rozvoj a vzdělání mají pevně ve svých rukou, což tak nebývalo.

Jan Váně, prorektor pro vnější vztahy a komunikaci

Bylo mi 13 let a pamatuji si tři základní pocity. Strach a nervozitu z davu lidí, kteří se scházeli na náměstí, kam jsem chodil a stál vždy vzadu na okraji, abych mohl případně zmizet. Pak tu neuvěřitelnou euforii, když jsem našel konečně odvahu dojít si pro trikoloru, kterou před vchodem dnešní Fakulty právnické v sadech Pětatřicátníků rozdávaly studentky a já se před nimi strašně styděl. A pak vztek, když mi tu trikoloru, kterou jsem s nadšením nosil několik dní, strhnul školník se zástupkyní.

Dnes považuji 17. listopad za jeden z nejdůležitějších státních svátků, který v naší zemi máme.

Domnívám se, že je pro sebepochopení a směřování naší republiky mnohem důležitější než například 28. říjen. Pro mne osobně je to den, který mám spojený s připomínkou faktu, že svoboda a demokracie je stav, který není trvale udržitelný bez osobního úsilí a nasazení. Masaryk si přál dvě věci - vedle demokracie ještě i demokraty a alespoň 50 let demokratického vývoje nové republiky. S ohledem na výročí 35 let bych si já přál, abychom těch následných 15 let dokázali ustát, byli schopni zvyšovat šanci na udržení demokracie i nadále, a to právě přispěním k formování demokratického prostředí.

Lucie Čulíková, kancléřka

Připomínat si význam a důležitost tohoto výročí je dnes důležitější než kdy dřív. S odstupem času má společnost tendenci zapomínat na minulost a může se tak stát, že si ji budeme muset prožít znovu. Proto je nutné udržovat společenské povědomí o událostech 17. listopadu, a to především u mladé generace.

Osobní vzpomínky na 17. listopad 1989 nemám, protože jsem byla ještě batole. Z dobových záběrů, které se každoročně vysílají při vzpomínkách na listopadové události a na kterých zpívá Marta Kubišová z balkonu Melantrichu, mám husí kůži. Jako dítě jsem si nemohla tyto události pamatovat a vnímat, proto je důležité i dalším generacím toto datum připomínat, aby si uvědomily, že díky odvaze studentů v roce 1989 jsme mohli dosáhnout toho, co máme dnes.

Petr Šimon, ombudsman ZČU

V listopadu 1989 mi bylo 13 let. Byl to věk, kdy jsem si formoval etické postoje a hodnoty. Nechci předstírat, že jsem všem překotným změnám tehdy rozuměl, ale určitá svátečnost a jistý patos obklopené slovy i melodií Modlitby pro Martu, nošení trikolóry, kterou jsem nastříhal z medailí z různých soutěží a závodů, a zejména Havlova slova o pravdě a lásce mě posunula tam, kde jsem nyní.

Zároveň si myslím, že je důležité neotáčet se pouze za událostmi, které se staly již před 35 lety, ale čerpat, navazovat na hodnoty, které podzim 1989 Evropě přinesl. A tyto hodnoty aplikovat neustále znovu a znovu do každodenního kontextu. Ten se sice může proměňovat a také se proměňuje, ale jeho podstata, tj. život v pravdě, zůstává stejná. I proto považuji 17. listopad za nejvýznamnější státní svátek České republiky.

<https://info.zcu.cz/ZCU-a-35-let-svobody--Jake-hodnoty-je-treba-stale-pripominat-/clanek.jsp?id=7408>